

**Kan selskaper være rettighetssubjekter etter Den europeiske
menneskerettighetskonvensjon artikkel 8?**

av Gro Valen Simonsen

*Liten masteroppgave i rettsvitenskap
ved Universitetet i Tromsø
Det juridiske fakultet
Høsten 2007*

Innholdsfortegnelse:

1. Innledning	4
1.1 Tema og problemstilling	4
1.2 Videre fremstilling	5
2. Metode	5
3. Kan selskaper være rettighetssubjekter etter EMK art 8?	7
3.1 "Everyone" har krav på beskyttelse etter EMK art 8	7
3.2 Formålsbetraktninger	10
3.3 EMK skal være et "living instrument"	12
3.4 Rettspraksis	13
3.5 Vurdering og konklusjon.....	13
4. I hvilken utstrekning kan selskaper være rettighetssubjekter etter EMK art 8?	19
4.1 Hva menes med rettssetningen "more far reaching"	20
4.1.1 Legger rettssetningen opp til at statene skal ha en større skjønnsmargin i slike saker?.....	20
4.1.2 Er det etablert en ny type standard ved rettssetningen?	22
4.2 Hva menes med rettssetningen om at det må foreligge "certain circumstances" for at et selskap skal kunne ha vern etter EMK art 8	23
4.2.1. Rettssetningen om at det skal foreligge "certain circumstances" er opprettholdt i senere rettspraksis	25
4.3 Sammenhengen mellom rettssetningen "more far reaching" og rettssetningen "certain circumstances"	26
4.4 Er det nødvendig å skille mellom begrepene "home" og "private life" i EMK art 8?...	27
4.5 Sammendrag	29
5. Hvilke momenter EMD legger vekt på når de skal vurdere om et selskap kan anses å være krenket etter EMK art 8	29
5.1 Innledning.....	29
5.2 Hvilken type inngrep myndighetene foretar seg	29
5.3 Hvilken type informasjon som blir innhentet av myndighetene	30
5.4 Hvordan selskapet er organisert og hvilke oppgaver selskapet har i samfunnet.....	30
5.5 Selskapets størrelse	31
5.6 Privat tilknytning.....	32

6. Hvilken betydning har det at selskaper nå kan være rettighetssubjekter etter EMK art 8?.....	33
7. Avslutning	34
8. Register.....	35

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Oppgavens tema er om og eventuelt i hvilken utstrekning selskaper kan være rettighetssubjekter etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 8 (art 8).

EMK art 8 lyder slik:

“1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.
2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.”

Art. 8 beskytter rett til respekt for privatliv, familieliv, hjem og korrespondanse. Enhver har krav på beskyttelse og minst mulig inngripen i disse rettighetene. En konvensjonsstat kan imidlertid gjøre inngrep i disse rettighetene dersom visse betingelser er oppfylt. Inngrepet må da være i samsvar med lov og nødvendig i et demokratisk samfunn, samt ivareta et av de legitime formål som er nevnt i artikkelen. I slike tilfeller vil inngrepet være lovlig.

EMK er en konvensjon som skal beskytte menneskerettigheter og de grunnleggende friheter. Hvorvidt EMKs enkelte artikler tar sikte på å beskytte kollektive og forretningsmessige forhold, herunder om selskaper kan være rettighetssubjekter etter konvensjonen, er omdiskutert.¹ EMK er en mellomstatlig overenskomst, inngått mellom en del europeiske stater. Ved vedtakelsen av konvensjonen har statene forpliktet å holde seg innenfor konvensjonens bestemmelser. Hvilke rettighetssubjekter som kan anses som beskyttet etter art. 8 vil derfor ha betydning for mange rettssamfunn. Det er Den europeiske menneskerettighetsdomstol, heretter EMD, som håndhever konvensjonen ved å behandle klager om brudd på konvensjonens bestemmelser. Hvordan EMD forholder seg til problemstillingen om selskaper kan være rettighetssubjekt etter art 8 vil således få betydning,

¹ Se Marius Emberland, *Protection against unwarranted searches and seizures of corporate premises under article 8 of The European Convention on Human Rights: The Colas Est SA, v France approach*, i Michigan State journal of international law (elektronisk ressurs) Michigan State University College of Law, 2003-2004, s 85.

ikke bare for den enkelte klager, men også for rettstilstanden i alle statene som er tilsluttet EMK.

1.2 Videre fremstilling

I punkt 2 blir tolkningsreglene for EMK kort gjennomgått. Jeg vil i oppgavens punkt 3 foreta en kontekstuell tolkning av art 8, herunder begrepene ”everyone”, ”family life”, ”home” og ”private life”, for å finne ut om artikkelen åpner for at selskaper kan være rettighetssubjekt etter artikkelen. Det blir i dette punktet også en gjennomgang av den relevante rettspraksisen som foreligger fra EMD. Punkt 4 omhandler hvilke rettssetninger Domstolen har kommet frem til i denne rettspraksisen samt en vurdering av hva som kan ligge i disse rettssetningene. I punkt 5 blir det på bakgrunn av rettspraksis foretatt en fremstilling av hvilke momenter som kan bli vektlagt ved vurderingen av om et selskap skal kunne være rettighetssubjekt etter art 8. Punkt 6 tar for seg hvilken betydning det har at det nå er åpnet for at selskaper kan være rettighetssubjekt etter art 8.

2. Metode

Når en skal tolke art 8 i EMK, vil tolkningen i hovedsak bero på alminnelige regler for tolkning av traktater. Disse reglene fremgår av Wienkonvensjonen artikkel 31-33.

Tolkningsreglene som følger av Wienkonvensjonen er ansett å være en kodifisering av alminnelig folkerett, og antas som følge av dette også å gjelde forhold til stater som ikke har ratifisert Wienkonvensjonen.²

Etter Wienkonvensjonen artikkel 31 (1) skal en tolke en traktat :”in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose”.

Av dette følger det at når en skal finne ut hvilke rettighetssubjekter som kan ha krav på beskyttelse etter EMK, må en foreta en tolkning av ordlyden i art 8 jf. ”ordinary meaning” i Wienkonvensjonen artikkel 31 (1). Etersom EMK har to autentiske tekster, en på fransk og en på engelsk, vil en måtte ta i betraktning begge tekstene når en skal tolke ordlyden. Dersom det foreligger forskjellig betydning av begrepene, vil en etter EMK art 54 måtte forlike dem

² Se Sverre Erik Jebens, *Menneskerettigheter i straffeprosessen*, Oslo 2004, s. 48.

så langt det er mulig. Ordlyden må tolkes objektivt, og må sees i sammenheng med de andre artikler i konvensjonen jf. ”in their context”. Til sist må tolkningen være i samsvar med formålet bak artikkelen jf. ”light of its object and purpose”.

Prinsippet om at traktatpartene ikke skal stå til ansvar for plikter som de ikke uttrykkelig har vedtatt og godkjent, ligger til grunn for opprettelsen av Wienkonvensjonen artikkel 31 og 32. Dette prinsippet kan imidlertid ikke få anvendelse ved tolkningen av EMK og kan derfor ikke legges til grunn når en skal tolke art 8. At suverenitetsprinsippet ikke kan få avgjørende betydning ved tolkning av bestemmelsen i EMK ble blant annet fastslått i *Wemhoff v. Germany*.³ Dette fordi EMK skal regulere rettigheter som individer i de enkelte stater har. Slike typer rettigheter vil nødvendigvis begrense den enkelte stats suverenitet og vil ikke harmonere med prinsippet om at statene kun skal stå til ansvar for det som de uttrykkelig har sagt at de skal stå til ansvar for.⁴

Konvensjonsorganene har også utviklet egne tolkningsprinsipper som dels supplerer og dels avviker fra reglene i Wienkonvensjonen art 31-33.⁵ Blant tolkningsprinsippene som er utviklet av konvensjonsorganene og som vil få betydning for hvordan en kan tolke art 8, er prinsippet om dynamisk tolkning og prinsippet om at den enkelte stat har en viss skjønnsmargin. Formålsbetraktninger og hensynet til effektivitet blir også vektlagt. Disse prinsippene skal sikre at rettighetene som følger av EMK blir gjennomført i den enkelte stat, og hindre at statene finner muligheter til å omgå de rettighetene som følger av konvensjonen.⁶ Det vil fortløpende bli gitt en nærmere redegjørelse for hva som ligger i prinsippene og hvordan EMD har anvendt disse prinsippene når de har tatt stilling til hvem som kan være rettighetssubjekt etter art 8.

Hvordan EMD tolker art 8 vil få betydning overfor hvem og i hvilken grad den norske stat kan foreta inngripen i rettighetssubjektenes hjem, privatliv, familieliv og korrespondanse. Dette fordi EMK er inkorporert i norsk rett og etter menneskerettsloven § 2 jf. § 3 skal gå foran bestemmelser i annen lovgivning ved motstrid. Selv om en ved norske domstoler i utgangspunktet anvender seg av norsk rett og norske tolkningsregler vil en når det kommer til forståelsen av EMK måtte benytte seg av av EMDs tolkningspraksis. En må legge til grunn

³ Application no. 2122/64, Judgment of 27 June 1968.

⁴ Se Sverre Erik Jebens, *Menneskerettigheter i straffeprosessen*, Oslo 2004, s. 50.

⁵ Se Sverre Erik Jebens, *Menneskerettigheter i straffeprosessen*, Oslo 2004, s. 57.

⁶ Se Sverre Erik Jebens, *Menneskerettigheter i straffeprosessen*, Oslo 2004, s. 57.

den samme forståelsen av rettighetene i konvensjonen slik disse blir tolket til en hver tid i EMD.

3. Kan selskaper være rettighetssubjekter etter EMK art 8?

3.1 “Everyone” har krav på beskyttelse etter EMK art 8

Det følger av ordlyden at ”everyone” har krav på beskyttelse etter art 8. En naturlig språklig forståelse av ”everyone” tilsier at både fysiske og juridiske personer kan ha krav på beskyttelse, ettersom artikkelen retter seg mot alle. Som utgangspunkt vil en da kunne slutte at både enkeltindivider og juridiske personer vil kunne inneha denne rettigheten. Det kan ikke leses direkte ut av ordlyden at juridiske personer skal være avskåret fra å påberope seg artikkelen.

Det er imidlertid bare de som har et hjem, et privatliv, et familieliv eller korrespondanse som er beskyttet etter art 8. Hva som ligger i disse begrepene er således med på å klarlegge hvordan en skal tolke begrepet ”everyone” i art 8.

For å finne frem til hvem som skal kunne være rettighetssubjekt etter art 8, må en foreta en kontekstuell tolkning. Ved vurderingen må en ta i betraktning hva artikkelen er ment å beskytte. Begrepene hjem, privatliv og familieliv refererer seg som utgangspunkt til forhold av personlig karakter, noe som et enkeltindivid vil være i besittelse av. Det er ikke så nærliggende å slutte at hjem og privatliv er noe et selskap vil være i besittelse av, ei heller kan en slutte at disse begrepene som utgangspunkt var ment å gjelde selskaper. Et selskap kan heller ikke ha et familieliv, da dette er noe som kun et enkeltindivid vil være i stand til å få. Disse tre begrepene vil nødvendigvis falle noe sammen, da det i enkelte tilfeller kan være vanskelig å skille dem fra hverandre. At et av begrepene utelukkende retter seg mot den personlige sfæren, jf begrepet familieliv, kan også tyde på at meningen med art 8 var å beskytte enkeltindividers innerste private rettssfære.⁷ På den annen side skal art 8 beskytte ens rett til korrespondanse. At et selskap har korrespondanse med sine forretningsforbindelser er mer naturlig å slutte enn at de har et hjem, et familieliv og et privatliv. Dette begrepet er med på å belyse at art 8 kanskje ikke utelukkende er ment å beskytte forhold av personlig karakter, men at bestemmelsen også kan åpne for at selskaper skal kunne være rettighetssubjekt etter artikkelen.

⁷ Se Erik Møse, *Menneskerettigheter*, Oslo 2002, s. 400.

En naturlig språklig forståelse av begrepet hjem vil som utgangspunkt være ens bosted. Et hjem vil naturlig være et sted hvor en oppholder seg når en ikke er på arbeid eller hos andre. Et hjem vil således være der en tilbringer natten og ellers oppholder seg store deler av sin fritid. Dette tilsier at det er enkeltindividers bopel som i utgangspunktet er beskyttet etter artikkelen.

En kan imidlertid tenke seg at et selskap som regel vil ha et fast kontorsted, hvor ansatte i utfører arbeid i selskapets regi. Kontorstedet kan således anses som selskapets hjem, ettersom det er her selskapet har tilholdssted, og det er dette lokalet som blir forbundet med selskapets virksomhet.

Et enkeltindivid vil normalt alltid ha et hjem. Ettersom selskapets lokaler er et arbeidssted, kan det også anses å være det motsatte av et hjem ettersom det er her enkeltindivider oppholder seg deler av sin tid, når de ikke befinner seg i sitt eget hjem.

Ved tolkningen av begreper som forekommer i konvensjonen, må en ta i betraktning at det finnes flere autentiske tekster. De autentiske tekstene må anses som likestilte ettersom de har samme gyldighet.⁸ Det følger av Wienkonvensjonen artikkel 33 (4) at en må legge til grunn en forståelse av begrepene som vil kunne forlike dem så langt som mulig. I den franske versjonen av EMK blir ordet ”*domicile*” benyttet. Direkte oversatt betyr ordet ”*domicile*”, bopel, hjem eller adresse.⁹ Dette kan antas å ha en noe videre betydning enn det engelske ordet ”*home*” som direkte oversatt betyr hjem, bosted, hus, bolig, pleiehjem eller institusjon.¹⁰ Dette fordi det franske begrepet ”*domicile*” ikke kun begrenser seg til å gjelde bolighus, men også kan omfatte andre adresser.

Ordet ”*domicile*” har et bredere virkeområde, og en utvidende tolkning av ordlyden i artikkel 8, kan derfor et stykke på vei forsvares siden en må forlike den engelske og den franske versjonen så langt som det er mulighet til det. Et eksempel der begrepet hjem har antatt å ha et større virkeområde enn kun ens bolig er *Demades v. Turkey*.¹¹ I denne saken ble det godtatt at et feriehus ble betegnet som et hjem i relasjon til art 8. Hovedbegrunnelsen til EMD for at

⁸ Se EMK art. 59.

⁹ Se ordnett.no, kunnskapsforlagets blå språk - og ordboktjeneste.

¹⁰ Se ordnett.no, kunnskapsforlagets blå språk- og ordboktjeneste.

¹¹ Application no. 16219/90, Judgement of 31 July 2003.

dette kunne falle inn under begrepet hjem i art 8, var at de krenkende bodde i feriehuset i store deler av året.

Å gå så langt som å anerkjenne kollektive rettigheter i den form at selskaper skulle kunne ha krav på beskyttelse av sitt hjem, må på den annen side kunne antas å være en betydelig utvidelse av ordlyden.

En naturlig språklig forståelse av begrepet "private life" vil være personlige forhold som en normalt ønsker å holde innenfor en viss sirkel av mennesker. Å ha et privatliv vil også være at en til en viss grad er beskyttet fra inngripen om forhold som omhandler ens innerste sfære, og som en ikke ønsker at allmennheten skal få kjennskap til. Eksempler kan være hvem en velger å ha kontakt med, hvilken seksuell legning en har, eller personlige meninger om politiske og religiøse spørsmål. At en skal ha rett til å holde dette for seg selv, og også at en skal ha mulighet til å ikke bli forskjellsbehandlet for sine valg og meninger, kan anses som det å ha rett til et privatliv. Begrepet vil som utgangspunkt rette seg mot enkelt personer og forhold av privat karakter, og ikke mot et selskap.

Det kan på den annen side påpekes at juridiske personer kan ha informasjon innad i selskapet som de ønsker å holde beskyttet fra konkurrerende selskaper og allmennheten generelt. Det være seg forretningshemmeligheter, strategier, kundeforhold og interne stridigheter. Dette kan i så fall sammenlignes med enkeltindividers privatliv, ettersom det må kunne anses som forhold som selskapets ledelse ønsker skal forbli innad i selskapet.

Det er ikke tatt noe uttrykkelig forbehold i artikkelens ordlyd om hvem som kan ha et privatliv. En kan derfor ikke slutte at selskaper etter ordlyden er avskåret fra å påberope seg at de har et privatliv som de anser er blitt krenket.

Art 1 og art 34 i EMK kan også bidra til og belyse og klarlegge hvem som kan anses som rettighetssubjekt når en skal finne ut hvem som kan ha krav på beskyttelse etter art 8.

EMK art 1 pålegger medlemsstatene å sikre menneskerettighetene for "everyone".

En naturlig språklig forståelse av "everyone" vil være alle fysiske og juridiske personer, foreninger og organisasjoner. Det følger derfor av ordlyden i art 1 at konvensjonen som

utgangspunkt også kommer til anvendelse overfor juridiske personer. Dette trenger imidlertid ikke være ensbetydende med at konvensjonen i praksis åpner for at enhver kan påberope seg alle bestemmelser i konvensjonen og nyte vern etter alle artiklene. Dette har sammenheng med at formålet bak de enkelte artiklene kan være forskjellige og meningen med opprettelsen kan ha vært å beskytte en bestemt gruppe, eller at en spesiell type rettighet skulle beskyttes.

Hvem konvensjonen etter art 1 tar sikte på å beskytte, må også ses i sammenheng med art 34 om hvem som har klagerett for EMD.¹²

Etter konvensjonens art 34 har "*any person*" klageadgang. Videre i bestemmelsen fremkommer det at også organisasjoner og samlede grupper har individuell klageadgang. Ordlyden tilsier også her at det er den enkelte person som har adgang til å klage, men det åpnes for at også en gruppe mennesker og organisasjoner kan ha den samme adgangen til å klage. Dette kan sannsynliggjøre at selskaper etter ordlyden i art 34 som utgangspunkt ikke er avskåret fra å ha mulighet til å klage en sak inn for EMD. Dette kan også støttes opp av at det er anerkjent at selskaper kan ha krav på beskyttelse etter art 6, og at selskaper kan ha krav på erstatning etter art 41.¹³

3.2 Formålsbetraktninger

En skal tolke begrepene i konvensjonen slik at de best realiserer formålet bak den.¹⁴ Formålet bak EMK som helhet, er å beskytte enkeltindivider mot urettmessige inngrep fra myndighetene. Dette følger blant annet av *Marckx v. Belgium*.¹⁵ Konvensjonen har imidlertid ikke bare som formål å beskytte enkeltindivider. Den skal også bidra til at det foreligger likhet og at det generelt skal foreligge en beskyttelse mot vilkårlige inngrep fra myndigheters side.¹⁶ Legger en stor vekt på formålet må en kunne slutte at det er det enkelte medlem av et selskap som vil kunne ha krav på beskyttelse, og som vil kunne påberope seg krenkelse av EMK. Formålet bak EMK vil imidlertid også kunne harmonere med at selskaper i egenskap av å være et selskap også kan ha krav på beskyttelse etter EMK. Dette fordi et selskap består av enkeltindivider.

¹² Se Jon Fridrik Kjølbro, *Den eurpæiske Menneskerettigheds konvention - for praktikere*, 1. udgave, 1. oplag, Danmark 2005, s. 38 og 39.

¹³ Se *Comingersoll S.A v. Portugal*, Application no. 35382/97, Judgment of 06.04.2000.

¹⁴ Se Marius Emberland, *The Human Rights of Companies*, Oxford 2006, s. 148.

¹⁵ Application no. 6833/77, Judgment of 13 June 1979.

¹⁶ Se Marius Emberland, *Human Rights of Companies*, Oxford 2006 s. 141.

EMK inneholder bestemmelser som skal sikre den enkelte borger visse minsterettigheter. En menneskerettighet kan betegnes som en grunnleggende rettighet som ethvert menneske har krav på og som vil være viktig for at et menneske skal ha mulighet til å leve et verdig liv.¹⁷ Det er imidlertid vanskelig å gi en uttømmende definisjon på hva en menneskerettighet er. En kan heller ikke fastslå at det kun er enkeltindivider, som har rett til å påberope seg at en menneskerettighet er brutt. Domstolen har adgang til å foreta en dynamisk tolkning av konvensjonen. Hva som anses som en menneskerettighet og hvem som kan påberope seg å være krenket vil derfor til en viss grad kunne innskrenkes og utvides, alt etter hva endringene i samfunnsforholdene skulle tilsi.

I tilfeller der selskaper er blitt utsatt for ransaker vil det være privatpersoner involvert, fordi det er enkeltindivider som arbeider i selskapet. I noen tilfeller kan det således bli vanskelig å skille mellom disse personene og andre enkeltindivider som blir utsatt for vilkårlig inngrep fra myndighetenes side. Dersom en skal kunne beskytte enkeltindivider tilstrekkelig, og en velger å skille mellom personer på arbeid og enkeltindivider ellers, vil det kunne føre til forskjellsbehandling. Dette vil da harmonere dårlig med formålet om at art 8 skal beskytte individer mot vilkårlig inngrep fra myndighetenes side. Dersom en velger å ikke beskytte personer som arbeider et selskap, vil disse personene stå uten beskyttelse når de befinner seg på sitt arbeidssted. Enkeltindivider som ikke er tilsluttet noe selskap vil derimot som utgangspunkt bli beskyttet etter art 8, noe som vil være forskjellsbehandling.

Ettersom konvensjonen har som et av sine hovedformål å beskytte enkeltindivider, og bestemmelsen retter seg mot privatliv, kan det være som unaturlig at andre enn enkeltindivider skal kunne anses å ha et privatliv. De enkelte stater som har valgt å vedta konvensjonen, har trolig hatt øye for at enkeltindivider, og ikke selskaper, skulle kunne ha krav på beskyttelse etter art 8. Det er statene som har godkjent å være bundet av konvensjonen. Hva som har vært partenes intensjon da konvensjonen ble inngått vil derfor få betydning for hvordan en skal tolke art 8.¹⁸ At selskaper skal kunne ha slike rettigheter har sannsynligvis ikke vært de kontraherende parters intensjon da konvensjonen ble inngått og bør tillegges vekt.

¹⁷ Se Morten Ruud og Geir Ulfstein, *Innføring I Folkerett*, 1. utgave Oslo 1998, s. 190.

¹⁸ Se Karl August Fleischer, *Folkerett*, 8. utgave, Oslo 2005, s. 49.

3.3 EMK skal være et "living instrument"

Å anerkjenne at selskaper skal ha rett på et hjem og et privatliv kunne kanskje virke mer fjernt da EMK ble utarbeidet. Samfunnet er imidlertid i stadig endring og det følger av EMDs praksis at konvensjonen må anses som et "living instrument". Det betyr at konvensjonsteksten må ses i sammenheng med endringer i samfunnsforholdene, og kunne tilpasses disse. Dette er et uttrykk for at konvensjonen skal kunne tolkes dynamisk. Begrunnelsen for dette tolkningsprinsippet er at konvensjonen ikke skal være teoretisk og illusorisk, men praktisk og effektiv.

Personer hadde muligens et større skille mellom privatliv og arbeidsliv enn hva som er tilfellet i dag. En kan hevde at i dag er disse skillelinjene blitt mer utvisket. Det er blitt mer og mer vanlig med hjemmekontor. Ansatte blir utstyrt med bærbare datamaskiner som de også kan bruke til private gjøremål. Terskelen for å ta kontakt med noen på jobben er kanskje lavere ettersom nye kommunikasjonsmidler som mobiltelefon og e-post er kommet på markedet. Således er det nå mer vanlig at folk mottar private henvendelser, eksempelvis per telefon og e-post når de er på jobb, enn hva som var tilfelle tidligere. Dette kan være momenter for at endringen i samfunnsforholdene bør tilsi at personer bør ha beskyttelse etter art 8, også når de befinner seg på sin arbeidsplass.

Samfunnet er i stadig utvikling, og bruken av media som formidlingskanal har blitt mer vanlig og utbredt i de fleste land. Det er klart at også selskaper har forhold som de ønsker å holde for seg selv. Staten må vise forsiktighet med hvor og når det foretas inngrep slik at det skjer minst mulig skade på de involverte. Ingen firmaer ønsker at forretningsideer og hemmeligheter skal bli kjent for staten og resten av allmennheten. De enkelte statene bør kanskje i slike tilfeller være forsiktig med hvordan de velger å utføre inngrep som de anser som nødvendig i samfunnet. Spørsmålet blir hvor langt de kan gå inn å undersøke indre forhold i et selskap, og om det også i et selskap foreligger forhold som selv den enkelte stat bør ha begrenset mulighet til å få tilgang til. For at konvensjonen skal bli så praktisk og effektiv som mulig er kanskje tiden inne for å erkjenne at også selskaper vil kunne ha krav på vern etter art 8.

3.4 Rettspraksis

Det er i rettspraksis åpnet for at selskaper kan være rettighetssubjekter etter art 8. Dette ble slått fast i *Niemietz v. Germany*¹⁹ og *Societe Colas Est v. France*.²⁰ Disse dommene kommer jeg nærmere tilbake til i punkt 3.5.

3.5 Vurdering og konklusjon

At selskapers kan være rettighetssubjekt etter art 8 er som tidligere nevnt slått fast i *Niemietz v. Germany*.²¹ og *Societe Colas Est v. France*.²² I tillegg finnes det noen avvisningsavgjørelser,²³ der det blir lagt til grunn at selskapene i den enkelte sak ikke kan anses å være vernet etter EMK art 8. På grunnlag av disse dommene må en slutte at det ikke er en ubetinget rett at selskaper har krav på beskyttelse etter art 8. Hva som skal til for at et selskap skal kunne være rettighetssubjekt etter artikkelen trenger nærmere undersøkelser.

Saken *Niemietz v. Germany*²⁴ omhandlet en tysk advokat. Bakgrunnen for saken var at advokatens kollega nektet å gi tyske myndigheter opplysninger om en person som hadde underskrevet et upassende brev, adressert til en dommer. Myndighetene hadde mistanke om at det fantes opplysninger om denne personen i advokatens kontorlokaler. Dette fordi advokatens kollega hadde vært tilsluttet samme organisasjon som denne personen. På grunnlag av dette ble det gjennomført en ransakelse i kontorlokalene til advokatene.

Saken ble ikke godtatt prøvd for de tyske domstoler. Begrunnelsen var at det ikke forelå tilstrekkelige holdepunkter for at de tyske myndigheter hadde overtrådt reglene for å kunne foreta ransakelse av advokatens kontor.²⁵

Advokaten klaget derfor inn saken for EMD. Han hevdet at hans rett til hjem og korrespondanse var blitt krenket under ransakelsen. Anførselen ble akseptert av EMD, på bakgrunn av at ransakelsen kan ha utgjort et urettmessig inngrep i advokatens privatliv og hjem. Staten hevdet at art 8 ikke kunne komme til anvendelse ved ransakelse av en advokats

¹⁹ Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992.

²⁰ Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002.

²¹ Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992.

²² Se *Societe Colas Est and Others v. France*, Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002.

²³ Se blant annet *Fontanesi v. Austria*, Application no. 30192/96, Decision of 01 December 1993, *Rossem v. Belgium*, Application no. 41872/98, Decision of 09 December 2004 og *Leveu v. France*, Application no. 635112/00, Decision of 06 September 2005.

²⁴ Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992.

²⁵ Se *Niemietz v. Germany*, Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002, para. 15.

forretningskontor. Dette fordi konvensjonen har et klart skille mellom privatliv og hjem på den ene siden og det å ha et profesjonelt og forretningsmessig liv på den annen. EMD måtte således ta stilling til om advokaten kunne ha krav på beskyttelse av sin rett til hjem, selv om ransakelsen ikke foregikk i hans bolig, men på hans arbeidssted.

Saken *Societe Colas Est v. France*²⁶ omhandlet tre franske firmaer. De ble utsatt for undersøkelser og inndragning av en rekke dokumenter i forbindelse med en etterforskning. Den omfattet mange forskjellige byggeentreprenørselskaper og var således et ledd i en stor administrativ etterforskning. Undersøkelsene ble gjort uten juridisk vurdering og inspeksjonene gikk utover det som var formålet bak inspeksjonen. Som følge av etterforskningen ble alle de tre selskapene ilagt bøter fordi de hadde en praksis som var i strid med regler firmaene var forpliktet til å følge.

De tre selskapene gikk til sak og bestred lovligheten av ransakelsen. De hevdet at deres rettigheter til hjem og privatliv etter art 8 var krenket. De franske domstoler avviste saken og begrunnet blant annet avvisningen med at den administrative etterforskningen ikke hadde forårsaket noen undersøkelser eller tvangsforanstaltninger,²⁷ da det ikke hadde skjedd noen ransakelse i straffeprosessuell forstand.

Selskapet klaget saken inn for EMD med samme begrunnelse som for de franske domstoler. Den franske stat erkjente nå at det hadde vært en inngripen i selskapenes rett til hjem i henhold til art 8, men hevdet at vilkårene i art 8 2.ledd var oppfylt og at inngrepet således var rettsmessig. Den franske stat anførte også at det skal mer til for at en juridisk person skal kunne påberope seg beskyttelse av sine forretningsmessige lokaler, enn hva gjelder en privatperson. Denne anførselen ble bygget på EMDs uttalelser i *Niemietz*-saken. EMD måtte ta stilling til om staten hadde foretatt et rettsmessig inngrep i henhold til art 8 2.ledd, da selskapet ble utsatt for undersøkelser og inndragninger av dokumenter som myndighetene innhentet ved firmaenes kontorsted.

Konklusjonen i begge dommene var at staten hadde krenket rettighetssubjektenes rett til hjem og privatliv.

²⁶ Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002.

²⁷ Se *Societe Colas Est v. France*, Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002, para. 20.

EMD har med dette lagt til grunn at det må anses som en forsvarlig forståelse av ordlyden at også selskapers lokaler kan omfattes av art 8. Domstolen vurderer både den franske og engelske versjonen av ordlyden og kommer frem til at den franske versjonen kan strekkes noe lenger ved fortolkningen. Det blir presisert at uttrykket ”domicile” i den franske versjonen av EMK må anses å være et noe videre uttrykk enn ”home”, som blir benyttet i den engelske versjonen.

Det er videre uttalt at å etablere og utvikle kontakt med andre mennesker opp til et visst nivå faller inn under retten til å ha et privatliv. Det ble derfor ikke funnet noen avgjørende grunn til at retten til privatliv skulle utelukke aktiviteter av forretningsmessig karakter, da det er gjennom jobben en i stor grad skaffer seg kontakt og skaper relasjoner med andre mennesker. Det blir således slått fast at personer også kan ha krav på beskyttelse etter art 8 når de befinner seg på sin arbeidsplass. Denne tolkningsmåten støtter ikke direkte opp om at et selskap i egenskap av å være et selskap skal kunne ha krav på beskyttelse etter artikkelen. Det blir her bare presisert at privatlivet til enkeltpersoner kan anses beskyttet etter artikkelen ikke bare når en har sin fritid, men også i den tiden en utfører sitt arbeid.

Begrunnelsen for at Domstolen i Niemietz-saken velger å foreta en utvidende tolkning av begrepene er at en eventuell innskrenkende tolkning kan føre til ulik behandling.²⁸ Dersom en velger å utelukke beskyttelse av enkeltindivider som arbeider i et selskap, vil disse individene bli behandlet annerledes enn de enkeltindividene som for eksempel arbeider i staten. En slik forskjellsbehandling vil ikke være ønskelig. Den vil heller ikke være forenelig med konvensjonens formål om at alle enkeltindivider skal ha krav på beskyttelse. Domstolen vurderte her at i tilfeller hvor en ikke klart kan skille mellom forretningsmessig aktivitet og private forhold, kan det være uheldig å bare være beskyttet der en vet at det dreier seg om private forhold. Det vil være urettmessig forskjellsbehandling dersom personer som har sammenblandet sine personlige og forretningsmessige forhold i slike saker vil måtte stå uten beskyttelse. Dette fordi deler av deres private forhold har vært eksponert på en måte som art 8 er ment å beskytte.

Domstolen går så videre til å presisere at å innfortolke begrepene ”private life” og ”home” til også å inkludere visse forretningsaktiviteter vil være i tråd med formålet bak art 8, som er å

²⁸ Se Niemietz v. Germany, Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992, para. 30.

beskytte privatpersoner mot misbruk fra myndighetenes side. Ordlydsfortolkningen vil således ikke komme i konflikt med det som er formålet bak artikkelen.

En slik tolkning av ordlyden som i Niemietz-og Societe Colas Est-saken, kan imidlertid ikke ha vært medlemsstatenes forståelse av ordlyden og deres intensjon med artikkelen da konvensjonen ble vedtatt i de enkelte land. Spørsmålet blir da om EMD ved sin utvidende tolkning av art 8 har krenket suverenitetsprinsippet og om dette kan ilegges avgjørende betydning.

Legger en suverenitetsprinsippet til grunn bør traktater tolkes strengt. Det kan synes som om Domstolen kanskje ikke har vurdert tilstrekkelig hvilke konsekvenser en slik utvidelse av ordlyden vil kunne føre til. Medlemsstatenes suverenitet innskrenkes og Domstolen foretar en anerkjennelse av kollektive rettigheter etter konvensjonen.²⁹ Ettersom det ikke er umiddelbart naturlig å tenke at selskaper skal kunne ha beskyttelse etter art 8, ville nok selskapers rettigheter blitt tatt med i ordlyden dersom det var meningen at også selskaper skulle kunne være rettighetssubjekter etter artikkelen. På den annen side må en nå kunne slutte at statenes suverenitet på området for å beslutte ransaker av selskapers lokaler vil være svekket. Dette følger av konklusjonen i Societe Colas Est-saken. Det var heller ikke statenes intensjon at art 8 skulle ha en slik bred rekkevidde da den ble underskrevet og ratifisert av de enkelte konvensjonsstatene.

Den strenge fortolkningen av suverenitetsprinsippet kan imidlertid ikke anses å være gjeldende rett i dag.³⁰ Dersom en tolkningsmåte kan forsvares utfra bestemmelsens intensjon, formål, og det kan innfortolkes i ordlyden, kan en ikke utelukkende ta hensyn til statenes suverenitet. Formålet bak menneskerettighetene er å beskytte mennesker fra statens inngripen, og konvensjonsstatene har vedtatt konvensjonen også på bakgrunn av dens formål og gjenstand. At statenes suverenitet er svekket på dette området kan således ikke få avgjørende betydning ved vurderingen av om selskaper kan være beskyttet etter artikkelen.³¹

Ordlydsfortolkningen kan forsvares med at det spesielt på menneskerettighetsområdet foreligger en adgang til å tolke begreper etter hva som må kunne anses som den naturlige

²⁹ Se Carl August Fleischer, *Folkerett*, 8 utgave, Oslo 2005, s. 49.

³⁰ Se Carl August Fleischer, *Folkerett*, 8 utgave, Oslo 2005, s. 50.

³¹ Se pkt. 2.

oppfatning per i dag. At en skal legge til grunn dagens oppfatning kan også støttes opp med at artikkelen er skrevet i tidsformen presens og det således skal foregå en fortolkning som vil være i samsvar med tiden.³²

Domstolen presiserer i begge dommene at EMK er et ”levende instrument” som må tolkes utfra dagens samfunnsforhold. Det blir da konstatert at Domstolen har anledning til å foreta en dynamisk tolkning av konvensjonen.³³ Det dynamiske tolkningsprinsipp er anerkjent i praksis og blir ofte benyttet av EMD.³⁴ Det er i EMD sin praksis flere eksempler på at Domstolen går langt i sin dynamiske tolkning.

I Niemietz- og Societe Colas Est-saken har selskaper fått rettigheter etter art 8. At et selskap skal være rettighetssubjekt etter artikkelen kan som utgangspunktet ikke leses direkte ut av ordlyden. Domstolen har dermed innfortolket at selskaper skal kunne ha rettigheter etter art 8 ved hjelp av at det dynamiske tolkningsprinsipp

At konvensjonen skal kunne tolkes utvidende, herunder dynamisk, henger videre sammen med effektivitets- og formålsprinsippet. Dette går som nevnt i pkt. 3.3 ut på at reglene i konvensjonen skal være praktiske og effektive og ikke illusoriske. At en bestemmelse blir tolket dynamisk henger ofte sammen med at bestemmelsens virkeområde blir utvidet,³⁵ slik som i Niemietz-saken og Societe Colas Est-saken. Rettigheter som i utgangspunktet var ment å gjelde private personer gjelder, i henhold til dommene, nå også juridiske personer.

I Societe Colas Est-saken blir det vist til *Comingersoll S. A v. Portugal*³⁶ og at det i denne saken ble slått fast at også en juridisk person kunne ha krav på erstatning for ikke økonomisk skade. Domstolen viser kanskje til denne dommen for å belyse at det er åpnet for en mulighet for at selskaper kan være rettighetssubjekter etter konvensjonen. De påpeker av den grunn at det er anledning for selskaper å være rettighetssubjekt, og at det er åpnet for at selskaper også skal kunne være det etter art 8, selv om muligheten for dette har vært begrenset tidligere.

³² Se Søren Prebensen, *Evolutionary interpretation of The European Convention on Human Rights*, Køln 2002, s.1124.

³³ Se *Societe Colas Est and Others v. France*, Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002, para. 41.

³⁴ Se blant annet *Tyrer v. The United Kingdom* Application no. 5856172, Judgment of 25 April 1978 og *Marckx v. Belgium*, Application no. 6833/74, Judgment of 13 June 1979.

³⁵ Se *Airey v. Ireland*, Application no. 6289/73, Judgment of 9 October 1979.

³⁶ Application no. 35382/97, Judgment of 06 April 2000.

En nærmere begrunnelse for benyttelsen av det dynamiske tolkningsprinsipp finnes ikke i dommene. Hvilke endringer det har vært i samfunnsforholdene som skulle tilsi at tiden er kommet til at art 8 også må anses å gjelde selskaper står dermed ubesvart. Domstolen bruker sin egen rettspraksis som argument for at selskaper bør inneha en slik type rettighet.

Domstolen foretar en utvidelse av bestemmelsen på grunnlag av sin egen overbevisning om at tiden er kommet for at selskaper i særlige omstendigheter også bør beskyttes av bestemmelsen. De utvikler dermed sin egen praksis ved progresjon,³⁷ og innskrenker statenes suverenitet på dette område. *Emberland* er av den oppfatning at Domstolen i *Societe Colas Est*-saken referer til sin egen mulighet til å presisere konvensjonen, og kaller dette for dynamisk tolkning, istedenfor å kalle det for den muligheten de selv har til å utvikle konvensjonen.³⁸ Trolig blir dette bedre mottatt når Domstolen velger å vise til at konklusjonen den er kommet frem til, er på grunnlag av Domstolens mulighet til å tolke konvensjonen dynamisk. Dette til forskjell fra om den hadde uttalt at progresjonen i egen praksis tilsa at tiden var kommet til å anerkjenne rettigheter for selskaper etter art 8.

Domstolen kunne her med fordel ha vært mer presis angående hva den mener med sin dynamiske tolkning.³⁹ Siden det i dommen er foretatt en betydelig utvidelse av ordlyden i art 8, hadde det også vært en fordel om Domstolen var klarere. Statene hadde da blitt mer bevisste på hvilken måte Domstolen har anledning til å benytte seg av prinsippet, og hvorfor Domstolen i denne saken valgte å anerkjenne at selskaper kunne ha rettigheter etter art 8. En mer presis begrunnelse for at de kommer til det resultat som de gjør, kunne også bidratt til at statene hadde blitt mer klare over hva som er rettstilstanden på området.

Spørsmålet blir da om Domstolen bruker det dynamiske tolkningsprinsipp som et ”skjul” for å komme frem til det resultatet den gjør. En av grunnene til at Domstolen poengterer at den benytter seg av det dynamiske tolkningsprinsipp kan være at den ikke ønsker å få kritikk for sin utvidende tolkning av ordlyden. Det dynamiske tolkningsprinsippet er anerkjent og godtatt av medlemsstatene og risikoen for uvilje og kritikk kan av den grunn bli mindre.

³⁷ Se Marius Emberland, *The Human Rights of Companies*, Oxford 2006, s. 153.

³⁸ Se Marius Emberland, *The Human Rights of Companies*, Oxford 2006, s. 153.

³⁹ Se Marius Emberland, *The Human Rights of Companies*, Oxford 2006, s. 153.

I lys av den dynamiske fortolkningen kommer Domstolen frem til at selskaper, i ”særlige tilfeller”, må kunne inneha beskyttelse for sine registrerte forretningslokaler, og at tiden er kommet for å anerkjenne at også en slik type rettighet har krav på beskyttelse etter art 8. Domstolen begrenser således adgangen selskaper har til å være rettighetssubjekt etter art 8 til å gjelde særlige tilfeller. Selskaper vil dermed ikke i alle tilfeller kunne inneha rettigheter etter artikkelen. Grunnen til begrensingen er nok at Domstolen ikke ønsker å gå for langt i å utvide ordlyden, og at det i senere saker kan være enklere å fravike praksisen dersom adgangen er begrenset til å gjelde særlige tilfeller. ”Særlige tilfeller” er også en uttrykksmåte som legger opp til en fri vurdering fra Domstolens side om hva som skal anses som særlige tilfeller.

Adgangen til å tolke konvensjonen dynamisk begrenses imidlertid av at Domstolen ikke kan innfortolke nye rettigheter etter konvensjonen. Spørsmålet blir da om Domstolen har gjort dette i de foreliggende dommene. Eksempler på der EMD har ansett det som en ny rettighet og ikke finner det mulig å benytte seg av det dynamiske tolkningsprinsippet er i *Pretty v. The United Kingdom*.⁴⁰ Her ble det slått fast at retten til liv i art 2 ikke kunne innbefatte retten til å dø. I *Johnston and Others v. Ireland*⁴¹ ble det fastslått at retten til å gifte seg etter art 12, ikke innbefatter retten til å kunne skille seg.

At et selskap skal kunne ha rettigheter etter art 8 vil være en presisering av anvendelsesområde til art 8 og vil ikke i samme grad innbefatte en ny rettighet som i eksemplene nevnt ovenfor. I dette tilfellet er det kun i saker der det foreligger særlige omstendigheter at art 8 kan gi rettigheter til selskaper. Selv om det ikke kan leses direkte ut av ordlyden at et selskap skal kunne være rettighetssubjekt etter artikkelen, har en ikke ved å la selskaper være vernet av artikkelen laget nye rettigheter. Selskaper vil ha vern etter bestemmelsen på lik linje med privatpersoner, og vil kunne få beskyttelse etter de allerede eksisterende rettighetene som følger av bestemmelsen.

4. I hvilken utstrekning kan selskaper være rettighetssubjekter etter EMK art 8?

Av *Niemietz*-saken og *Societe Colas Est*-saken kan en trekke ut to rettssetninger. Jeg vil i det følgende drøfte innholdet i disse rettssetningene og sammenhengen mellom dem. Det første spørsmålet som blir drøftet er om Domstolen ved å uttale rettssetningene mener at skjønnsmarginen i slike saker skal være større. Dette vil ha betydning for i hvilken utstrekning

⁴⁰ Application no. 2346/02, Judgment of 29 April 2002.

⁴¹ Application no. 96971/82, Judgment of 18 December 1986.

selskaper skal kunne være rettighetssubjekter etter art 8, da skjønnsmarginen er med på å regulere i hvilken grad et selskap kan anses å være beskyttet etter artikkelen. Det andre spørsmålet som vil bli drøftet er om det ved dommene er etablert en ny type standard som skal benyttes ved vurderingen av om selskaper skal være beskyttet etter artikkelen.

4.1 Hva menes med rettsetningen ”more far reaching”

Domstolen uttaler i Niemietz-saken:

“Such an interpretation would not unduly hamper the Contracting States, for they would retain their entitlement to ”interfere” to the extent permitted by paragraph 2 of Article 8 (art. 8-2); that entitlement might well be more far-reaching where professional or business activities or premises were involved than would otherwise be the case.”⁴²

Hva som ligger i denne uttalelsen blir ikke nærmere utdypet eller presisert i denne dommen. ”More far reaching kan forstås som at det skal ”mer til” for at et selskap skal kunne ha krav på beskyttelse enn hva angår en privatperson. En må kunne slutte at Domstolens bemerkning tilser at statens inngrepsmulighet kan være videre dersom de foretar inngripen overfor et selskap, enn dersom de foretar inngripen overfor en privatperson. Uttalelsen åpner imidlertid ikke for at statens inngrepsmulighet alltid skal kunne være videre, ettersom ordet ”may” blir benyttet. Ingen tilfeller er like, og inngrepsmuligheten overfor selskaper trenger ikke nødvendigvis alltid være videre enn overfor en privatperson.

4.1.1 Legger rettssetningen opp til at statene skal ha en større skjønnsmargin i slike saker?

At det skal ”mer til” knyttes opp mot art 8 2. ledd og nødvendighetskriteriet. Spørsmålet som Domstolen må ta stilling til er om ransakelsen må anses nødvendig i et demokratisk samfunn. Ved vurderingen av om inngrep er nødvendig i et demokratisk samfunn tillegges statene en viss skjønnsmargin. Dette vil si at den enkelte stat selv, blant annet har mulighet til å vurdere hvilken type tiltak som skal benyttes og tiltakets lengde. Dersom statene har gått utover denne skjønnsmarginen, vil det kunne føre til at rettighetene i art 8 må anses krenket.

I Societe Colas Est-saken har den franske stat anført at statens skjønnsmargin må være videre i tilfeller der det er snakk om selskaper. Som begrunnelse gis at det i tidligere praksis er uttalt av Domstolen at det skal ”mer til” for at et selskap skal kunne påberope seg beskyttelse etter art 8 for sine forretningsmessige aktiviteter, enn hva angår en privat person og hans private

⁴² Se Niemietz v. Germany, Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992, para. 31.

gjøremål.⁴³ Dette må anses som et tegn på at Domstolen skal gi statene en videre skjønnsmargin når en har med selskaper å gjøre i relasjon til art 8.

EMD erkjenner at statene har en viss skjønnsmargin når de skal vurdere om inngrep må anses som nødvendig, men at denne selvbestemmelsesretten må tolkes snevert.⁴⁴ Videre må nødvendigheten av inngrepet i den enkelte sak være overbevisende etablert. Det blir også presisert at statens skjønnsmargin alltid vil være under tilsyn av EMD.⁴⁵ Domstolen vil således ikke anerkjenne at statenes skjønnsmargin kan være større enn ellers når stater skal vurdere forhold som omfatter selskaper og inngripen i det som defineres som deres hjem og/eller privatliv.

At det skal ”mer til” for at et selskap skal være krenket etter art 8 er også blitt brukt som en av flere grunner til avvisning av saker.⁴⁶ I *Verein Network v. Austria*,⁴⁷ der en organisasjon var part i saken, fant Domstolen det ikke nødvendig å ta stilling til om stedet hvor det hadde foregått ransakelse kunne anses som personenes hjem, da saken uansett måtte avvises av andre grunner. At det skal ”mer til” for at forretningsmessige aktiviteter skal kunne falle inn under bestemmelsen ble imidlertid presisert når Domstolen lister opp grunnene til at organisasjonen ikke kunne anses å være beskyttet etter art 8. Dette kan tyde på at Domstolen er bevisst på problemstillingen om hvem som kan være rettighetssubjekt etter artikkelen, og at dette anses som et spørsmål som er under utvikling, og som kanskje en gang i nærmeste fremtid vil bli nærmere presisert og tatt stilling til. På den annen side er det ikke sikkert EMD har noen eksakt forklaring på hva som er ment med uttalelsen om at det skal ”mer til”. Det er imidlertid tydelig at uttalelsen har rettskildemessig verdi ved at den blir benyttet igjen og igjen.

Begrunnelsen for at Domstolen benytter seg av rettssetningen kan være at EMD ikke ønsker å gå for mye inn i forhold som angår den enkelte stat. Hver stat skal fortsatt ha sin suverenitet, selv om det er foretatt en utvidende tolkning av art 8. At EMD anvender akkurat denne rettssetningen kan også skyldes utviklingen i andre land.⁴⁸ Ettersom kollektive rettigheter er

⁴³ Se *Societe Colas Est and Others v. France*, Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002, para. 33.

⁴⁴ Se *Societe Colas Est and Others v. France*, Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002, para. 47.

⁴⁵ Se Marius Emberland, *The Human Rights of Companies*, Oxford 2006, s. 172.

⁴⁶ Se blant annet *Fontanesi v. Austria*, Application no 30192/96, Decision of 01 December 1993.

⁴⁷ Application no. 32549/96, Decision of 29 June 1999.

⁴⁸ Se Se Marius Emberland, *Protection against unwarranted searches and seizures of corporate premises under article 8 of The European Convention on Human Rights: The Colas Est SA, v France approach*, Michigan State

blitt mer godtatt og anerkjent, kan også EMD ha funnet det hensiktsmessig at tiden er kommet for at EMD også skal anerkjenne at art 8 kan beskytte slike rettigheter.

4.1.2 Er det etablert en ny type standard ved rettssetningen?

*Emberland*⁴⁹ stiller spørsmålstegn ved om Domstolen kanskje har en annen type standard enn hva som har vært ansett som den normale ved løsning av tvister der et rettighetssubjekt har påberopt seg art 8.⁵⁰ Det normale har vært at Domstolen har lagt til grunn at nødvendighetskriteriet i art 8 2.ledd skal tolkes strengt, og at statenes skjønnsmargin reguleres og bestemmes av EMD. At Domstolen i *Societe Colas Est*-saken legger til grunn at skjønnsmarginen muligens kan være videre dersom de enkelte stater foretar inngripen mot et selskap og ikke en privatperson kan utledes av rettssetningen om at det skal ”mer til” som er fremstilt ovenfor. Domstolen kommer imidlertid ikke med tydelige signaler om hva den mener skal ligge i den rettssetningen den oppstiller, og om dette er en åpning for at statene er tilkjent en større skjønnsmargin enn det som er vanlig. I *Fontanesi v. Austria*⁵¹ uttrykker Domstolen at statenes skjønnsmargin kan være videre når forretningsmessige og profesjonelle aktiviteter er involvert i saken. Domstolen bruker dette argumentet som en av flere avvisningsgrunner og har heller ikke her kommentert ytterligere hva de legger i uttalelsen. Denne dommen gir oss da heller ikke tilstrekkelig veiledning til å konstatere om Domstolen benytter seg av en annen type standard enn det som har vært ansett som den normale. Hva innholdet i en eventuell ny type standard er, og om den er annerledes enn den normale standarden er derfor vanskelig å utlede. Dette er også fordi vurderingene av hva som må kunne anses som nødvendig i et demokratisk samfunn etter art 8 2. ledd inneholder mange av de samme vurderingene og elementene i *Societe Colas Est*-saken, som i saker som omhandler privatpersoner og art 8. Rettspraksisen på området gir oss ikke tilstrekkelig veiledning til å kunne avgjøre om det foreligger en ny type standard som ble etablert ved *Societe Colas Est*-saken. Det gjenstår å se om meningen med rettssetningen var å etablere en annen type standard ved vurderingen av selskapers mulighet til å påberope seg art 8 enn hva angår privatpersoner.

journal of international law (elektronisk ressurs) Michigan State University College of Law, 2003-2004 , s. 110 til 113.

⁴⁹ Se Marius Emberland, *The Human Rights of Companies*, Oxford 2006, s. 174.

⁵⁰ Se Marius Emberland, *The Human Rights of Companies*, Oxford 2006, s. 173.

⁵¹ Application no. 30192/96, Decision of 8 February 2000, “The law”, pkt. 1.

4.2 Hva menes med rettssetningen om at det må foreligge ”certain circumstances” for at et selskap skal kunne ha vern etter EMK art 8

Uttalelsen som forekommer I Societe Colas Est-saken er:

”building of its dynamic interpretation of the Convention, the court considers that the time has come to hold that in certain circumstances the rights guaranteed by Article 8 of the convention may be construed as including the right to respect for a company’s registered office, branches or other business premises”.⁵²

Domstolen slår her fast at det kun er i ”certain circumstances” at et selskap kan få vern etter art 8. Det må dermed foreligge en form for ”særlige omstendigheter” dersom et selskap skal kunne anses å være beskyttet etter artikkelen.

Spørsmålet som da oppstår er hvordan en skal foreta vurderingen av om det foreligger tilstrekkelige særlige omstendigheter til at en skal kunne konstatere krenkelse av art 8 i forhold til selskaper.

Domstolen foretar en vurdering av hva den anser som mest rimelig og rettferdig i den konkrete sak, uten å ha utviklet noen bestemt retningslinje for hvordan en skal gå frem for å finne ut om et selskap kan ha rett på vern etter bestemmelsen.

Det kan synes som om det gjøres en vurdering av om det foreligger krenkelse av art 8 på grunnlag av enkeltfaktorer som trekkes ut av sakens faktum. Disse enkeltfaktorene er eksempelvis at det er foretatt ransaker utover det som er nødvendig, at en har valgt en særlig inngripende etterforskningsmetode selv om en kunne komme til samme resultat med en mindre inngripende etterforskningsmetode eller at en har beslaglagt sensitive dokumenter. Om Domstolen ser på omstendighetene som vilkår eller momenter blir ikke kommentert.

Domstolen peker på ulike grunner ved sakens faktum. Det uttales imidlertid ikke spesifikt om de ulike grunnenes relevans og vekt. Dette er en indikasjon på at resultatet kommer som følge av en helhetsvurdering.

⁵² Se Societe Colas Est and Others v. France, Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002, para. 41.

Det neste spørsmålet blir om grunnene Domstolen lister opp må anses som vilkår eller momenter. I Niemietz-saken kom Domstolen til at i tilfeller en ikke kan skille mellom privat virksomhet og forretningsvirksomhet, må en foreta en utvidende tolkning og anta at retten til beskyttelse av ens hjem også gjelder den forretningsdrivendes kontor og ikke bare vedkommendes bopel. En forståelse av dette utsagnet kan være at EMD mener det kun er i de tilfellene en ikke kan skille mellom privat virksomhet og forretningsvirksomhet at det er åpnet for en utvidet tolkning av begrepet hjem i art 8.

I Societe Colas Est-saken blir det ikke presisert hvorvidt det kun er i tilfeller der det er vanskelig å skille mellom forretningsmessig virksomhet og private forhold det er mulighet for å tolke begrepet hjem utvidende. Etter Societe Colas Est-saken kan en således anføre at Domstolen velger å gå et steg videre, ved å anerkjenne at juridiske personer kan ha krav på beskyttelse etter artikkelen, uavhengig av om det finnes et nært tilknytningsforhold til aktiviteter av privat forhold eller karakter. Dette underbygges ved at Domstolen ikke har oppstilt vilkår, men momenter som skal legges til grunn ved vurderingen av om et selskap kan være beskyttet etter art 8.

At Domstolen velger å anse det som momenter i en helhetsvurdering gjør dens mulighet åpnere til å finne flere momenter som vil kunne ha betydning. Det kan da velges momenter alt etter hva som anses relevant i de enkelte sakene. Dersom en velger å stille opp vilkår vil en være mer fastlåst i vurderingen og det blir vanskelig å ta høyde for alle varianter av problemkomplekser som kan oppstå i praksis. Ved å anse grunnene som momenter og ikke vilkår, trenger en ikke ta stilling til om grunnene skal være kumulative eller alternative, slik som forutsetningen hadde vært dersom en hadde valgt å anse momentene som vilkår.

Ved at EMD har brukt ulike grunner for hva som kan anses som særlige omstendigheter, kan listen med momenter som er oppstilt i rettspraksis ikke anses å være uttømmende. Hva som anses som særlige omstendigheter kan variere og må vurderes konkret i den enkelte sak.

4.2.1. Rettssetningen om at det skal foreligge ”certain circumstances” er opprettholdt i senere rettspraksis

Synspunktet om at det må foreligge ”særlige omstendigheter” er etter *Societe Colas Est*-saken opprettholdt i *Buck v. Germany*.⁵³ Denne saken omhandlet ransakelse av en persons hjem- og forretningslokaler. Ransakelsen ble foretatt av politiet. De skulle finne ut hvem som hadde kjørt en av firmaets biler, som ble fotografert med ulovlig hastighet i en fotoboks.

Bakgrunnen til at det ble foretatt ransakelse var fordi eieren av firmaet ikke ville samarbeide med politiet og gi dem tilgang til opplysninger om hvem som kunne ha kjørt bilen på det aktuelle tidspunktet.

Det som trolig ble betegnet som særlige omstendigheter i denne saken, var at det ikke var den som eide selskapet som var mistenkt for noe kriminelt. Eieren av selskapet bodde i en forholdsvis liten by og hans rykte, og således firmaets rykte hadde fått en brist ved ransakelsen. Det var mange personlige dokumenter som ble beslaglagt, og politiet hadde ikke prøvd andre mildere alternativer i etterforskningen. Det var blant annet ikke foretatt avhør av de ansatte. Ettersom eieren hadde forretningslokaler og bolig i samme bygg, kan en hevde at terskelen for å anse det som et urettmessig inngrep ikke ville være så høy som for ransakelse av bare hans forretningslokaler. Rettssetningen om at ”det skal mer til” vil trolig ikke få samme betydning i dette tilfellet som i *Societe Colas Est*-saken, ettersom det her er snakk om inngripen både i rettighetssubjektets private bolig og i hans forretningslokaler. Dette fordi *Societe Colas Est*-saken utelukkende gjaldt forretningslokaler.

Det er heller ikke her gitt noen forklaring på om skjønnsmarginen er mindre eller større dersom det hadde vært tale om andre forhold. Det er videre ikke nevnt noe om at det må være en nær tilknytning til det personlige for at en skal kunne anses beskyttet etter artikkelen, slik som det tidligere er hevdet i *Niemietz*-saken. I sin konklusjon kommer Domstolen til at statens inngripen ikke kan anses å være proporsjonal i forhold til de legitime målene som er påberopt. Dette på grunn av de spesielle omstendighetene i saken, samt at det ikke var eieren av selskapet som var mistenkt for noe kriminelt.⁵⁴

Domstolen viser imidlertid ikke til *Societe Colas Est*-saken i *Buck*-saken. Dette kan ha sammenheng med at det finnes andre saker som må kunne anses mer relevante enn denne og

⁵³ Application no. 41604/98, Judgment of 28 April 2005.

⁵⁴ Se *Buck v. Germany*, Application no. 41604/98, Judgment of 28 April 2005, para. 52.

som er nærmere opp til saksforholdet. En kan eksempelvis nevne Niemietz-saken som det refereres til flere ganger.⁵⁵ Det kunne imidlertid vært hensiktsmessig av EMD å vise til Societe Colas Est-saken, når det uttales at det foreligger særlige omstendigheter. Det hadde da vært mer klart at det er denne uttalelsen Domstolen støtter seg på, når den kommer frem til sin konklusjon.

Ettersom kravet om at det må foreligge særlige omstendigheter er opprettholdt i Buck-saken, må en anta at rettssetningen vil ha en rettskildemessig betydning, og at EMD trolig kommer til å benytte seg av denne rettsoppfatningen også i senere saker.

I avvsningsavgjørelsen *Leveu v. France*⁵⁶ kommer EMD også med en interessant uttalelse:

“However, some limits must be set to this broad interpretation of the “home” and dynamic interpretation of Article 8, to avoid flying in the face of common sense and completely subverting the intentions of the authors of the Convention. Hence, it is clear that a farm specialising in pig production and housing several hundred pigs can scarcely be described as a “home”, or even as business premises, unless perhaps the company itself were to allege unlawful entry of its head office or branches (see Societé Colas Est, cited above, § 40), which did not occur in this case.”

Saken omhandler to enkeltpersoner som drev hver sin gård med oppdrett av griser. De mente at deres rettigheter til hjem i art 8 var blitt krenket da deres respektive oppdrettsanlegg var blitt ransaket.

I uttalelsen fra Domstolen blir det lagt føringer for at utfallet muligens kunne ha blitt annerledes dersom det hadde vært et selskapet, og ikke de to enkeltpersonene som hadde påstått seg krenket av deres rett til hjem i henhold til art 8. Denne dommen bidrar også til å belyse at rettsstilstanden på området er i endring og at et selskap vil kunne inneha rettigheter etter art 8, dersom visse betingelser foreligger.

4.3 Sammenhengen mellom rettssetningen ”more far reaching” og rettssetningen ”certain circumstances”

I *Societe Colas Est*-saken⁵⁷ blir det uttalt at ransakelsen som har funnet sted hadde så vide fullmakter og uansett ikke kunne anses proporsjonalt i forhold til mål og middel. Dette på

⁵⁵ Se *Niemietz v. Germany*, Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992, para. 31, 33 og 45.

⁵⁶ Application no. 63512/00, Decision of 06 September 2005, “The law”.

⁵⁷ Application no. 3797/97, Judgment of 16 April 2002, para. 49.

tross av at en antar at det skal mer til for at et selskap skal kunne få medhold i at deres rett til hjem og privatliv er krenket.

Det er oppstilt to ulike rettssetninger i dommene. Rettssetningen om at det skal ”mer til”, kommer i tillegg til at det i den konkrete sak må foreligge særlige omstendigheter. Samlet sett bidrar disse rettssetningene til at det kan være aktuelt å tolke art 8 utvidende til også å gjelde juridiske personer.

På den annen side kan rettssetningen at det skal ”mer til” henseile på at dersom det foreligger særlige omstendigheter, vil disse i seg selv være tilstrekkelige til å oppfylle kravet om at et selskap skal kunne være beskyttet etter art 8. Rettssetningen om at det skal ”mer til” for at selskaper skal kunne være beskyttet etter art 8 henger således nært sammen med at det må foreligge særlige omstendigheter. Dette fordi en ikke på eget grunnlag kan vurdere hva det kan være som anses som ”mer til”, dersom en ikke har noen særlige omstendigheter i saken som skal vurderes. Det er de særlige omstendighetene som bidrar til å belyse om det foreligger forhold som kan gjøre til at et selskap bør få beskyttelse etter art 8, selv om det skal mer til for at et selskap skal kunne være rettighetssubjekt etter enn enkeltindivider. Rettssetningene henger således sammen og kan neppe vurderes helt uavhengig av hverandre. Det vil under alle omstendigheter være vanskelig å skille dem fra hverandre, og en må benytte seg av en helhetsvurdering når en skal finne ut om et selskap skal kunne ha krav på beskyttelse etter art 8.

Det vil således være to uavhengige kriterier, men momentene som blir vektlagt i vurderingen av om det foreligger ett brudd på art 8 kan i noen tilfeller være sammenfallende. EMD foretar en helhetsvurdering av om det foreligger særlige omstendigheter i den konkrete saken, og om disse særlige omstendighetene kan anses som tilstrekkelig til at også et selskap skal kunne nyte vern etter art 8.

4.4 Er det nødvendig å skille mellom begrepene ”home” og ”private life” i EMK art 8?

Det vil være relevant for selskapers mulighet til å kunne påberope seg art 8 dersom det blir anerkjent at de kan ha krav på beskyttelse både for hjem og privatliv, eller om de kun kan ha krav på beskyttelse etter et av begrepene.

I Niemietz-saken har EMD valgt å ikke skille mellom begrepene hjem og privatliv. Det blir bare nærmere konstatert hva som ligger i begrepene. Domstolen uttaler også at det ikke er mulig eller nødvendig å gi en uttømmende definisjon av begrepet privatliv.⁵⁸ Domstolen uttrykker videre at det vil være for snevert å si at begrepet privatliv bare beskytter den innerste sirkel av en persons private liv. Begrepet vil også omfatte det å bli kjent med og utvikle kontakt med andre mennesker.⁵⁹

Konvensjonspraksis viser at det ikke alltid kan trekkes noen skarp grense mellom begrepene⁶⁰ hjem og privatliv og dette vil heller ikke alltid være nødvendig for å avgjøre om det foreligger en krenkelse av art 8. I noen grad vil det også bero på skjønn hvilket alternativ et påklaget forhold subsumeres under.⁶¹

En kan stille spørsmål ved om en må slutte at ethvert inngrep i ens hjem automatisk vil være et inngrep i ens privatliv, ettersom disse begrepene har visse likhetstrekk og henger nært sammen med hverandre. Om begrepene i art 8 skal tolkes uavhengig eller i sammenheng med hverandre er ikke avklart i EMDs rettspraksis. Begrepene hører naturlig sammen. Ettersom Domstolen i enkelte tilfeller ikke har ansett det som nødvendig å skille mellom dem, kan det tyde på at det blir foretatt en helhetsvurdering der flere momenter vil være relevante, når en skal vurdere om det foreligger brudd på artikkelen. Imidlertid ble EMD i Societe Colas Est-saken for første gang nødt til å skille mellom begrepene, da den franske stat allerede hadde erkjent at de hadde brutt selskapets rett til et hjem etter art 8, og selskapet påsto at staten i tillegg hadde brutt selskapets rett til privatliv.

Om inngrepet alltid vil omfatte begge begrepene kommer an på de konkrete omstendigheter i hver enkelt sak. I de fleste saker vil det fortsatt trolig ikke være noe behov for å skille mellom begrepene. En må imidlertid anta at hvert begrep kan få sin selvstendige betydning og at begrepene i noen tilfeller vil overlape hverandre. Dersom Domstolen skulle komme frem til at selskaper kun skulle være rettighetssubjekt i henhold til et av disse begrepene, vil en måtte skille mellom dem.

⁵⁸ Se Case of Niemietz v. Germany, Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992, para. 28.

⁵⁹ Se Case of Niemietz v. Germany, Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992, para. 29.

⁶⁰ Se Erik Møse, *Menneskerettigheter*, Oslo 2002, s. 400.

⁶¹ Se Erik Møse, *Menneskerettigheter*, Oslo 2002, s. 400.

4.5 Sammendrag

Societe Colas Est-saken er på flere punkter vag og upresis og det er ikke enkelt å tolke noe klart ut av rettssetningene som oppstilles. Ettersom Domstolen enda ikke har hatt mulighet til å utvikle dommen, vil en derfor fortsatt stå overfor rettsoppfatninger som trenger å bli besvart mer bekreftende før en med sikkerhet kan fastslå hva som kan anses som gjeldende rett på området.

5. Hvilke momenter EMD legger vekt på når de skal vurdere om et selskap kan anses å være krenket etter EMK art 8

5.1 Innledning

En kan utfra Niemietz-saken og Societe Colas Est-saken utlede visse momenter som kan få betydning når Domstolen skal vurdere om et selskap kan anses å være krenket etter art 8. Jeg vil i punkt 5.2 til 5.6 påvise hvilke momenter som kan ha betydning ved vurderingen av om et selskap kan anses som rettighetssubjekt etter art 8. Ettersom rettspraksisen er sparsom på området, og EMD trolig kommer frem til sitt resultat på grunnlag av en helhetsvurdering,⁶² vil det være umulig å fremstille en uttømmende liste. Hvilke momenter som vil bli vektlagt vil kunne endres og suppleres dersom EMD må ta stilling til problemstillingen i fremtiden.

5.2 Hvilken type inngrep myndighetene foretar seg

Niemietz-saken⁶³ og Societe Colas Est-saken,⁶⁴ der Domstolen har kommet frem til at det foreligger ”særlige omstendigheter”, gjelder begge ransaker av forretningslokaler. En kan kanskje således slutte at inngripen fra myndighetenes side som omhandler ransaking, kan være med å belyse hva som kan anses som et særlig forhold. Ransakelse kan anses å være et moment i vurderingen fordi dette er en etterforskningsmetode som er særlig inngripende overfor dem som blir utsatt for den. Fra myndighetenes side er det muligens denne etterforskningsmetoden som oftest fører til oppklaring av saker. Dersom det er juridisk dekning for å foreta en ransakelse, blir nok dette ofte gjort. Ettersom ransakelse er en svært inngripende etterforskningsmetode, er det trolig lettere å føle seg tråkket på enn dersom mildere etterforskningsmetoder blir tatt i bruk. Dette er noe EMK skal være med på å beskytte mot, dersom myndighetene ikke hadde belegg for å gripe inn overfor sine borgere. På den annen side kan en ikke anta at alle ransaker som omhandler selskapers lokaler må anses

⁶² Se pkt 4.2

⁶³ Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992.

⁶⁴ Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002.

som en krenkelse av art 8. Krenkelse vil kun anses å være skjedd dersom staten har gått utover sin myndighet etter art 8 2. ledd.

At det dreier seg om ransakelse av lokaler kan trolig ikke anses som tilstrekkelig til at det skal foreligge en særlig omstendighet som er verdt å beskytte. En må anta at det skal mer til enn ett moment for at omstendighetene i en sak skal kunne anses som særlige forhold.

Ettersom det kun foreligger to dommer på området, og begge omhandler ransaker, kan en ikke vite om andre typer etterforskningsmetoder også vil kunne anses som et særlig forhold. En kan imidlertid tenke seg at etterforskningsmetoder som er særlig inngripende overfor de det gjelder kan være en særlig omstendighet. Dette fordi de har likhetstrekk med ransaker.

Hva som anses som en særlig omstendighet vil trolig variere etter hvilken type inngrep det er tale om, intensiteten, varigheten og hvilken forbrytelse de som blir gransket er mistenkt for. Dette er fordi Domstolen trolig ser hen til disse momentene ved vurderingen av om den staten som er innklaget har gått utover det som den anses berettiget til etter art 8.2 ledd. Jo lengre og grovere inngrepet er desto mindre skal det trolig til før en stat går utover det den er berettiget til.

5.3 Hvilken type informasjon som blir innhentet av myndighetene

Det som kanskje kan få betydning for om en særlig omstendighet foreligger, er hvilken type informasjon som blir innhentet ved en eventuell ransakelse. I begge dommene er det sensitiv informasjon og taushetsbelagt informasjon som blir beslaglagt ved ransakelsen. En slik type informasjon er personlig, og det er lite ønskelig at den skal komme allmennheten i hende, dersom det ikke absolutt er nødvendig. Hvis slik informasjon kommer ut i media, vil formålet bak EMK være svekket, ettersom en ikke beskytter rettighetssubjektene tilstrekkelig ved at faren for vilkårlig myndighetsinngripen er tilstede. Det er ikke sikkert EMD ville ha kommet til samme konklusjon dersom den beslaglagte informasjonen var av en annen karakter.

5.4 Hvordan selskapet er organisert og hvilke oppgaver selskapet har i samfunnet

Hvordan selskapet er organisert og hvilke oppgaver de innehar i samfunnet kan også ha betydning for om art 8 kommer til anvendelse. Etter art 1 i konvensjonen er det den enkelte medlemsstat som anses som pliktsubjekt etter konvensjonen. Dersom et selskap blir drevet i regi av staten og har oppgaver som er knyttet opp mot statens virksomhet må det anses som et

selskap som også vil kunne inneha offentlige oppgaver. Slike typer selskaper kan ikke anses å være klageberettiget etter konvensjonen, da en ikke kan være offer for konvensjonsbrudd og pliktsubjekt samtidig.⁶⁵

Selskaper som ikke har offentlige oppgaver eller er tilknyttet myndighetene på en måte som også gjør dem til pliktsubjekter, må således som utgangspunkt ha anledning til å klage inn en sak for EMD.

I Societe Colas Est-saken er det tre selskaper som er eid av private som anses som krenket etter artikkelen. I Niemietz-saken er det på den annen side et enkeltindivid som utgjør sakens juridiske person i egenskap av å være privatpraktiserende advokat. Advokaten har således kun kontorfellesskap med andre advokater som også anses som egne juridiske personer. I Niemietz-saken er advokatene således ikke rent juridisk bundet til hverandre, og de kan operere uavhengig av hverandre. Linken mellom dem er at de deler kontor, ikke at de samlet sett er en juridisk enhet.

Spørsmålet blir da om foretaksform vil være avgjørende for om selskaper kan være beskyttet etter art 8. Det er ikke noe i uttalelsene fra Domstolen som skulle tilsi at måten selskapet er organisert på vil få utslagsgivende vekt ved vurderingen. Det som trolig vil være et moment er størrelsen på selskapet, blant annet i form av hvor mange ansatte selskapet har. Om selskapet eksempelvis er organisert som et ansvarlig selskap, et allmennaksjeselskap eller kommandittselskap vil trolig derfor ikke få betydning, da alle disse foretaksformene regnes som selskaper.

5.5 Selskapets størrelse

I Societe Colas Est-saken, til forskjell fra Niemietz-saken, blir det ikke uttrykt at det kun er i tilfeller der privat og forretningsmessige aktiviteter er vanskelig å skille fra hverandre, at en virksomhet skal kunne være beskyttet av art 8. Virkeområdet er dermed utvidet til å gjelde selskapers virksomhet, uavhengig av om det foreligger private forhold som er innblandet i den. Societe Colas Est-saken går således ett steg lengre enn hva som er tilfelle i Niemietz-saken.

⁶⁵ Se Jon Fridrik Kjølbro, *Den europeiske Menneskerettigheds convention-for praktikere*, 1 udgave, Danmark 2005, s. 73 og 74.

Det som også skiller dommene fra hverandre er at det i Societe Colas Est-saken er tre firmaer som går til sak mot staten, mens det i Niemietz-saken er en advokat som er del av et advokatfellesskap som er saksøker. Således er det en forskjell i selskapsformen til de som hevder at deres rettigheter etter art 8 er brutt. I Societe Colas Est-saken anerkjenner Domstolen at selskaper kan være rettighetssubjekt etter art 8. At de tre selskapene i Societe Colas Est-saken har flere aktører, er således en indikasjon på at også større selskaper kan ha mulighet til å påberope seg artikkelen.

Ettersom praksisen er sparsom på området, kan en stille spørsmålet om Domstolen vil komme til å anerkjenne alle typer selskaper rettigheter uavhengig av størrelse, og om størrelsen eventuelt kan få betydning. Dette kan komme inn som et moment ved vurderingen av om det i de konkrete sakene forligger særlige omstendigheter. Det kan være at EMD vil være mer tilbøyelig til å tilkjenne små selskaper enn store aksjeselskap rettigheter, fordi tilknytningen til enkeltindividet og beskyttelse av dets rettigheter vil være mindre for store selskaper. Om multinasjonale selskaper anses vernet etter bestemmelsen er et åpent spørsmål, som blir opp til EMD å ta stilling til dersom dette skulle komme inn for Domstolen.

5.6 Privat tilknytning

At den private tilknytningen ikke er kommentert i Societe Colas Est-saken trenger nødvendigvis ikke bety at denne tilknytningen ikke anses ønskelig. Det kan være at det i Societe Colas Est-saken forelå mange andre særlige omstendigheter som måtte anses å være tilstrekkelig til at et brudd på art 8 kunne konstateres. Dette kan kanskje også være et moment for å anta at Domstolen ikke lenger begrenser muligheten til beskyttelse der det er nær sammenheng mellom individer og selskapet.

En kan på den annen side hevde at Domstolen i Societe Colas Est-saken går ett steg videre, og ikke betegner det personlige aspektet som et kriterium for at det skal foreligge en særlig omstendighet, og at det blir presisert at dette ikke anses som et moment som må være tilstede for at særlige omstendigheter skal foreligge. At Domstolen ikke anser det som absolutt nødvendig at det må foreligge en privat tilknytning kan være at den ønsker å beskytte typetilfeller når det samsvarer med formålet i konvensjonen, og at den ser hen til hensynet om en praktisk og effektiv anvendelse av denne.

6. Hvilken betydning har det at selskaper nå kan være rettighetssubjekter etter EMK art 8?

Ved å anerkjenne at selskaper også skal kunne ha rettigheter etter art 8, blir artikkelen gitt et utvidet virkeområde. På tross av dette vil ikke bestemmelsen innskrenke andre privatpersoners mulighet til å kunne påberope seg artikkelen. Privatpersoner vil ha krav på like stor beskyttelse nå som før. Det er ingenting som tilsier at praksisen i forhold til å søke beskyttelse etter artikkelen som privatperson er blitt endret. Denne praksisen vil være annerledes enn den praksisen som forekommer på selskapsområdet, og praksisen kan trolig utvikles uavhengig av hverandre.⁶⁶ Et tilfelle kan kanskje få et annerledes utfall dersom det er et selskap som påberoper seg brudd på artikkelen enn dersom det er en privatperson som gjør det. I *Leveu v. France*⁶⁷ indikerer Domstolen at utfallet i saken kanskje kunne ha blitt annerledes dersom det var selskapet som hadde påberopt seg krenkelse av art 8, og ikke privatpersonen.⁶⁸ Dette viser at praksisen nødvendigvis ikke trenger å være lik for de ulike rettighetssubjektene. Det vil ikke være til å unngå at drøftelsene og avgjørelsene vil kunne inneha like elementer, men dette vil trolig ikke påvirke praksisen som omhandler private personer på en negativ måte.

Etter domsavsigelsene kan en hevde at en må legge til grunn en vid forståelse av begrepene hjem og privatliv i henhold til art 8. Det er nå klart at også selskaper vil kunne ha et vern etter art 8 i visse tilfeller. Statene må derfor være mer påpasselige med måten de griper inn overfor de private hjem, selskapslokaler og ellers i forretningslivet. Etterforskning i form av ransaker kan av den grunn bli vanskeligere å gjennomføre for den enkelte stat. Kriminalitet av mindre alvorlig karakter kan følgelig bli vanskeligere å oppdage, ettersom statene må være mer forsiktige i sin etterforskning med henblikk på adgangen til å ransake lokaler som benyttes i forretningsøyemed.

At art 8 har fått et utvidet anvendelsesområde kan også føre til at nasjonal lovgivning må endres. Det samme gjelder for rutiner innad i politi og etterforskningsenheter. Enkelte stater har gitt EMK forrang fremfor annen nasjonal lovgivning, og disse statene kan således ikke ha intern lovgivning som vil stride mot menneskerettighetene.

⁶⁶ Se *Leveau v. France*, Application no. 635112/00, Decision of 06 September 2005.

⁶⁷ Se *Leveau v. France*, Application no. 635112/00, Decision of 06 September 2005.

⁶⁸ Se *Leveau v. France*, Application no. 635112/00, Decision of 06 September 2005, "The law".

Ettersom det i *Commingersoll V. Portugal*⁶⁹ er åpnet for at også selskaper skal kunne ha krav på erstatning både for økonomisk og ikke økonomisk skade, står også statene i fare for å få erstatningmessige krav rettet mot seg ved brudd på EMK art 8. Selskaper kan ha store oppdrag og vil sannsynligvis kunne vise til større økonomiske tap enn en privatperson. Verdien av et selskaps rykte kan også være vanskelig å fastsette når selskapet eventuelt kan komme til å påberope seg erstatning for ikke økonomisk skade etter EMK art 8 jfr. art 41. Domstolen vil således kunne komme til å stå overfor vanskelige erstatningsmessige vurderinger.

Den dynamiske tolkningen som EMD benytter seg av ved tolkningen av EMK fører langt i enkelte forhold. Land som ikke har vedtatt konvensjonen kan bli mer skeptiske til den økende innflytelsen EMD har på konvensjonsstatene. De vil da kanskje avstå fra å skrive under på konvensjoner i frykt for senere konsekvenser for staten etter hvert som konvensjonen utvikler seg. Det at det legges til grunn en formålsfortolkning av ordlyden og at Domstolen har anledning til å benytte seg av dynamisk tolkning kan også gjøre konvensjonen mindre forutsigbar. Noen vil kunne anse dette som negativt. Samtidig ville ikke konvensjonen fungert tilfredsstillende dersom Domstolen ikke hadde hatt mulighet til å tolke og utvikle den slik at formålene bak den vil bli realisert på en rimelig og rettferdig måte.

7. Avslutning

Det følger av EMDs praksis at selskaper kan være rettighetssubjekt etter EMK art 8. Det virker som om vurderingen av om et selskap skal ha krav på beskyttelse etter artikkelen beror på en helhetsvurdering der flere momenter kan være relevante. Listen av momenter kan trolig ikke anses uttømmende. Praksisen som foreligger er imidlertid sparsom, og det gjenstår å se om det i fremtiden blir etablert en fast praksis på at selskaper kan være rettighetssubjekt etter art 8.

⁶⁹ Application no. 35382/97, Judgment of 06 April 2000.

8. Register

Litteratur

- Emberland, Marius, *Protection against unwarranted searches and seizures of corporate premises under article 8 of The European Convention on Human Rights: The Colas Est SA, v France* approach, Michigan State journal of international law (elektronisk ressurs) Michigan State University College of Law, 2003-2004
- Emberland, Marius, *The Human Rights of Companies*, Oxford 2006.
- Fleischer, Carl August, *Folkerett*, 8 utgave, Oslo 2005
- Gisle Jon, *Juslekskion*, 2 utgave, Oslo 2002
- Harris, DJ m.fl, *Law of the european convention on human rights*, London, Dublin, Edinburgh, 1995, reprinted 1997
- Jacobs & White, *European Convention on Human Rights*, Third Edition, Oxford 2002.
- Kjølbro, Jon Fridrik, *Den eurpæiske Menneskerettigheds konvention - for praktikere*, 1. udgave, 1.oplag, Danmark 2005
- Jebens, Sverre Erik, *Menneskerettigheter i straffeprosessen*, Oslo 2004
- Møse, Erik, *Menneskerettigheter*, 3. opplag 2004, Oslo 2002
- Prebensen, Søren, *Evolutionary interpretation of The European Convention on Human Rights s.1123-113*, I Mahoney m.fl. Protecting Human Rights. The European Perspective studies in memory of Rolv Ryssdal, KølN 2000
- Ruud, Morten og Ulfstein, Geir, *Innføring i Folkerett*, 1.utgave, Oslo 1998
- Smyth, Michael, *Business and the Human Rights Act 1998*, London 2000

Lover

- Lov nr. 30 1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Konvensjoner

- Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 4. November 1950
- Vienna Convention on the Law of Treaties, av 23.mai 1969

Rettspraksis

- Airey v Ireland, Application no. 6289/73, Judgment of 09 October 1979

- Buck v. Germany, Application no. 41604/98, Judgment of 28 April 2005
- Comingersoll S.A v. Portugal, Application no. 35382/97, Judgment of 06 April 2000
- Demades v. Turkey, Application no. 16219/90, Judgment of 31 July 2003
- Fontanesi v. Austria, Application no. 30192/96, Decision of 8 February 2000.
- Johnston and Others v. Ireland, Application no. 9697/82, Judgment of 18 December 1986
- Leveau v. France, court second section, Decision of 06 September 2005
- Marckx v. Belgium, Application no. 6833/74, Judgment of 13 June 1979, court plenary
- Moreno Gomez v. Spain, Application no. 4143/02, Judgment of 16 November 2005
- Niemietz v. Germany, Application no. 13710/88, Judgment of 16 December 1992
- Peck v. The United Kingdom, Application no. 44647/98, Judgment of 28 January 2003
- Societe Colas Est and Others v. France, Application no. 37971/97, Judgment of 16 April 2002
- Tyrer v. The United Kingdom, Application no. 5856172 Judgment of 25 April 1978
- Van Rossem v. Belgium, Application no. 41872/98, Judgment of 09 December 2004
- Verein Network v. Austria, Application no. 32549/96, Decision of 29 June 1999